

УТВЪРДИЛ:

ИВАНКА ЯНКОВА

ДИРЕКТОР НА ЕГ „Д-Р ПЕТЪР БЕРОН”

МЕХАНИЗЪМ

ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО В УЧИЛИЩЕ

В ЕГ „Д-Р Петър Берон“ за учебната 2020/2021 година

Разработен, съгласно Заповед № РД-09-5906 / 28.12.2017 г.
на Министъра на образованието и науката

I. ИЗМЕРЕНИЯ НА НАСИЛИЕТО И ТОРМОЗА

Насилие над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

- **„Физическо насилие“** е причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето.
- **„Психическо насилие“** са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника, попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда.
- **„Сексуално насилие“** е използването на дете за сексуално задоволяване. Сексуално насилие и злоупотреба над дете според определението на Световната здравна организация е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табу на обществото“.
- **„Пренебрегване“** е неуспехът на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи.

Според чл.7, ал.1 и ал.2 от Закона за закрила на детето всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

Според чл.185.(1) от ЗПУО училището е длъжно да осъществява дейности по превенция на тормоза и насилието, както и дейности за мотивация и преодоляване на проблемното поведение, които са израз на общата воля и на координираните усилия на всички участници в образователния процес.

Тормозът е специфичен вид насилие сред децата и е сред най - неуловимите форми на агресивно поведение и насилие. Но не всеки акт на насилие е тормоз. Тормозът между връстници е групов феномен. Случаите на тормоз се извършват в групова среда, в присъствието на други връстници и в отсъствието на възрастни. Професор д-р Дан Олвеус определя тормоза като „повтарящи се във времето негативни действия от страна на един или повече ученици, когато някой умишлено причинява или опитва да причини травма или дискомфорт на друго дете чрез физически контакт, чрез думи или по друг начин.“

Тормозът, независимо от това как се упражнява, е много сериозно, оставящо травматични следи действие, защото тормозеният не може да се защити със собствени усилия. Тормозът не спира от само себе си, без външна намеса.

Ключови характеристики за разбирането на тормоза са:

1. Тормозът е злонамерена проява, която има за цел да нарани или да унижи дете.
2. Извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унижи или изолира.
3. Повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на насилие.

Проявите на тормоз най - общо могат да бъдат описани като:

- **Физически тормоз например:** блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение.
- **Психически тормоз** - подмятане, подиграване, закачване, обиди, омловжване, заплахи, изнудване, повреждане на лични вещи, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене; словесни изрази, които имат за цел да унижат и оскърбят детето по база раса, пол, религия, сексуалност, увреждане или друго, с което се подчертава различие от останалите. Когато е в група- под формата на изолиране, игнориране, изключване от групови дейности, избягване, одумване и разпространяване на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски ,отношения с децата, обект на тормоз.
- **Сексуален тормоз-** представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето и по- специално създаване на смущаваща, враждебна, деградираща / принизителна /, унижителна или обидна обстановка.
- **Кибернасилие и Кибертормоз** - насилие и тормоз, които се осъществяват в дигитална среда чрез дигитални устройства. Включват създаване и разпространение на обидни, заплашителни и подигравателни визуални материали, снимки и текстови съобщения, които уронват достойнството на детето или го унижават: снимането на дете с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видеозапис без негово съгласие, кражба на самоличност / профили, обиди, разпространение на слухове в социалните мрежи и др.

II. МЕРКИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ИНТЕРВЕНЦИЯ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО В УЧИЛИЩЕТО.

1. Осъзнаване и оценка на проблема.

1.1. Оценката на тормоза в училище се организира от ръководството със съдействието на **Училищната комисия за превенция на на тормоза** в училище в началото на всяка учебна година с цел определяне на формите и видовете тормоз, участниците в тормоза и местата, където най-често се случва.

1.2. Оценката се извършва от класните ръководители в началото на учебната година на ниво клас.

1.3. Резултатите се обработват в десетдневен срок от педагогическия съветник, който прави обобщение на ниво училище.

1.4. След обобщаване на резултатите от изследването класните ръководители запознават педагогическия персонал на училището с оценката на проблема на заседание та Педагогически съвет.

1.5. На базата на извършената оценка се изготвя план за противодействие на училищния тормоз от Училищната комисия за превенция на тормоза в училище, който се актуализира всяка година до края на месец октомври.

1.6. Планът за противодействие на училищния тормоз се съгласува с разработена цялостна политика за подкрепа на личностното развитие на учениците и създаване на условия за сътрудничество, ефективна комуникация и отношения за загриженост между всички участници в процеса на образование.

2. Дейности за превенция на училищния тормоз и насилие.

2.1. Дейности на ниво клас/класна стая

2.1.1. Целта е да се създаде пространство, в което се говори открито за насилието и тормоза и се работи за формирането у учениците на нагласи и социални умения за здравословно и ненасилствено общуване, емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др.

➤ в час на класа класният ръководител запознава учениците със същността и видовете тормоз и насилие между учениците;

➤ в часа на класа всеки класен ръководител използва формите на групова работа, дискусия, решаване на казуси, ролеви игри, споделяне на опит за разясняване на проблема, като се използват възможностите на учебната програма, включително теми от глобалното, гражданското, екологичното, здравното, интелектуалното образование.

➤ класният ръководител и класа организират различни извънкласни и извънучилищни дейности.

2.1.2. Класните ръководители провеждат обучителни дейности и работа с класа с цел създаване на пространство, в което се говори открито за насилието и тормоза и се работи за

формиране у учениците на нагласи и социални умения за ненасилствено общуване, емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др.

2.1.3. Всяка паралелка заедно с класния ръководител изработва общи правила на поведение в училище. Класният ръководител заедно с учениците изработва процедура, описваща мерките в случай на нарушаване на правилата.

2.1.4. Провеждане на тематични родителски срещи.

2.2. Дейности на ниво училище

2.2.1. Със заповед на Директора на училището в началото на учебната година се актуализира/създава Кординационен съвет за превенция на тормоза в училище, който да планира, проследява и координира усилията за справяне с училищния тормоз.

Председател: Елеонора Христова – педагогически съветник

Постоянни членове:

- Силви Игов - старши учител
- Елза Давидкова – учител
- Радмила Рангелова - родител
- Борислав Николов - ученик-11б клас
- Янис Георгиев -ученик – 11в клас

2.2.2. Координационният съвет за превенция на тормоза в училище изготвя годишен план за работа по механизма за превенция на тормоза и насилието в училище с ясно разписани отговорности, за предотвратяване и реагиране при проява на тормоз и насилие в училище.

2.2.3. Координационният съвет за превенция на тормоза в училище съвместно с представители на Ученическия съвет при идентифицираната необходимост разработва предложения за промени в ПДУ.

2.2.4. Запознаване на училищната общност и родителите със Заповед № РД 09-5906/28.12.2017. на Министъра на МОН, с оценката на тормоза в училище и с настоящия „Механизъм за противодействие на тормоза в ЕГ „Д-р Петър Берон“, като се публикуват тези документи на училищния сайт.

2.2.5. Организиране и провеждане на подкрепящо обучение на класните ръководители и учителите.

2.2.6. Стимулиране на учениците да съобщават за случаи на тормоз при гарантиране на конфиденциалността.

2.2.7. Включване на учениците в училищния живот с цел превенция – отбелязване на празници, участие в инициативи, уъркшопи и други.

2.2.8. Етичният кодекс на училището, изготвен по достъпен и разбираем за учениците начин се поставя на видно място в училищната сграда.

2.2.9. Създаване на единни училищни правила, които да са неразделна част от Правилника за дейността на училището и Механизма за противодействие на тормоза в училище, които включват:

- Изработване на правила на поведение и ценности от всеки клас.
- Обобщаване на правилата и ценностите на ниво училище от педагогическия съветник.

2.2.10. Внасяне на промени в Правилника за дейността на училището при необходимост.

2.2.11. Ефективно прилагане на системата от дежурства с оглед недопускане на насилие и тормоз.

2.3. Дейности на ниво общност

2.3.1. Координационният съвет за превенция на тормоза в училище, съгласувано с директора на училището, осигурява реални партньорства с външни за училището организации, служби и специалисти:

- Дирекция "Социално подпомагане" - Отдел „Закрила на детето“
- Местна комисия за БППМН
- МВР – Детска педагогическа стая
- ДАНС
- Обществен възпитател към Община Кюстендил
- Център за кариерно ориентиране
- РЗИ
- други.

3. Дейности по интервенция на училищния тормоз и насилие.

3.1. Дейности на ниво клас/класна стая

3.1.1. Обсъждане между учениците и класния ръководител за изясняване на възникнал проблем и влиянието върху всички участници и свидетели, последствията, както и възможните решения.

3.1.2. Осъществяване на съвместни действие между класния ръководител, учителите и педагогическия съветник и външни специалисти – експерти от Детска педагогическа стая, обществен възпитател, Местна комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни към Община Кюстендил, Превантивно – информационен център по наркотични вещества, Дирекция „Социално подпомагане“, Център за подкрепа на личностното развитие и др.

3.1.3. Използване на посредник при разрешаване на конфликта.

3.1.4. Провеждане на тематични родителски срещи.

3.2. Дейности на ниво училище

3.2.1. Водене на дневник със случаите на тормоз в училище от педагогическия съветник. В него се документират единствено ситуацията, съответстващи на втори и трето ниво според

приетата квалификация, при които е необходима и намесата на координационния съвет. Всяка, описана в дневника ситуация, съдържа следната информация: дата, клас, участници, вид насилие и ниво, какво е предприето като действие, подпис на служителя.

3.2.2. Координационният съвет извършва анализ и оценка на риска от продължаване на тормоза и насилието и дава становище за индивидуална работа по случай, предлага мерки и конкретни интервенции: индивидуална, групова работа и др.

3.2.3. Координационният съвет дава становище и насочва към допълнителна подкрепа за личностното развитие на дете в риск.

3.2.4. Инициране на работа по случай, включително насочване на случая към други служби, при случаи от трето ниво, както и по преценка при случаи от второ ниво.

3.2. Дейности на ниво общност

3.3.1. Училищният координационен съвет за превенция на тормоза в училище, съгласувано с директора на училището, осигурява реални партньорства с външни за училището организации, служби и специалисти:

- Дирекция "Социално подпомагане" - Отдел „Закрила на детето“
- Местна комисия за БППМН
- МВР – Детска педагогическа стая
- ДАНС
- Районна прокуратура и районен съд
- Обществен възпитател към Община Кюстендил
- Център за кариерно ориентиране
- РЗИ
- други.

III. ДЕЙСТВИЯ ЗА СПРАВЯНЕ С УСТАНОВЕН УЧИЛИЩЕН ТОРМОЗ И ПРОЯВИ НА НАСИЛИЕ В ЕГ ”Д-Р ПЕТЪР БЕРОН“.

По-голямата част от ситуациите на тормоз могат да бъдат овладяни от учителите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. Важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между учениците. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на учениците, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват.

Ако се касае просто за „приятелска игра“ учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят.

Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде определено като тормоз е необходимо да се предприемат следните действия.

Прекратяване на ситуация на тормоз. Задължение на всеки учител/служител е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел, като:

- В случай на физически сблъсък учениците трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно;

- Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията;
- Важно е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение.

1. Реакции спрямо ученика, упражнил тормоз и насилие.

1.1. Когато става въпрос за **първа проява**, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи „подходът за възстановяване на щетата“. Той се прилага от класният ръководител или педагогическия съветник.

- Учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, показва ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самия ученик, и че хората правят грешки, които следва да бъдат поправени, без да се налагат наказания;
- Ключов момент във възстановяването на щетата е, че класният ръководител разговаря с ученика, а ученикът сам избира и решава как ще поправи грешката си. С това негово решение трябва да се съгласи и потърпевшият от тормоза ученик;
- Класният ръководител, педагогическия съветник изслушват ученика, упражнил тормоза в отсъствието на потърпевшия ученик;
- След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, класният ръководител и педагогическия съветник за определен период от време проследяват поведението на учениците и дават обратна връзка;
- Класният ръководител може да потърси съдействие от педагогическия съветник и от другите учители, обществения възпитател, които също може да подпомогнат работата на учителя, като наблюдават ученика във взаимоотношенията му с другите ученици и да дадат насоки за действията и мерките, които учителят да предприема при необходимост.

1.2. При **повтаряне на едни и същи нарушения на правилата** се прилага подходът за възстановяване на щетата, уведомяване на класния ръководител и Училищният координационен съвет за превенция на тормоза в училище, като се съставя **протокол за тормоз и ситуацията се описва подробно в дневника на ЕГ „Д-р Петър Берон“ по Механизма за противодействие на училищния тормоз.**

- Класният ръководител уведомява родителите за случилото се, както и за предприетите от училището действия за разрешаване на ситуацията;
- Разговорът се провежда в партньорски взаимоотношения, като се предоставя отворено пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки;
- Родителите трябва да бъдат запознати, че критиките, обидите и negliжирането на другия ученик от тяхна страна само ще задълбочат конфликта;
- От разговора могат да бъдат изведени конкретни договорки кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат;
- Учителят насочва родителите за консултация с педагогическия съветник.

1.3. При много сериозно ниво на тормоз – злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, както на ученика-жертва, така и на ученика-извършител се уведомява Дирекция социално подпомагане – Отдел за защита на детето, Държавната агенция за закрила на детето, ДПС- МВР.

- Учителят или служителят, станал свидетел на подобен тормоз, ако не може да се справи сам е длъжен да потърси помощ от педагогическия съветник, охраната в гимназията, дежурния екип или други лица, намиращи се в района на инцидента;
- След прекратяване на физическия контакт между лицата, свидетелят на тормоза уведомява директора на училището и регистрира ситуацията на насилие, като попълва заявка за извършване на консултативна и превантивна дейност в ситуация на насилие до Председателя на Училищната комисия за превенция на тормоза в училище;
- Директорът свиква Училищния координационен съвет за превенция на тормоза в училище и уведомява отдела за „Закрила на детето“ по местоживееене, местната комисия за БППМН, РУО и полицията;
- Училищният координационен съвет за превенция на тормоза в училище на свое работно заседание и съставя протокол за тормоз, уведомява класния ръководител и родителите на учениците като ги насочва към местната комисия за БППМН и полицията, ОЗД и общината по силата на координационния механизъм.

2. Реакции спрямо ученика, който е обект на тормоз

Работата с ученици, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

- Класният ръководител и педагогическия съветник говорят с ученика, по възможност още същия ден (или веднага след като е разбрал за случая, ако се касае за ситуация, за която е научил случайно) и да разбере какво точно се е случило;
- Необходимо е да се подчертае поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се;
- Класният ръководител и педагогическия съветник наблюдават ученика в следващите дни, за да се уверят как се чувства и при необходимост отново разговарят с него.

3. Реакции спрямо наблюдателите

- Класният ръководител изтъква тези, които са се намесили в защита правилата за поведение в училището. От останалите очаква да направят същото, ако се случи в бъдещето;
- Класният ръководител и педагогическият съветник насърчават учениците за грижа спрямо учениците, станали обект на тормоз.

IV. УЧИЛИЩНА СИСТЕМА ЗА НАСОЧВАНЕ КЪМ ДРУГИ СЛУЖБИ

1. Регистриране на ситуации на тормоз.

- Създава се единен регистър за описване на ситуации на училищен тормоз;
- Всяка ситуация на тормоз се описва в заявка до председателя на училищната комисия за превенция на ученици жертви на насилие или в риск от насилие и тормоз и при кризисна интервенция от учители/служителя, който я е наблюдавал с цел проследяване развитието на случая във времето и планиране на подходяща интервенция;
- Заявката съдържа кратко описание на всяка ситуация, кога се е случила, кои са участниците и какви мерки са били предприети, вписва се в регистъра.
- Регистърът се съхранява при педагогическия съветник.
- Класните ръководители следят вписаните в регистъра случаи и предприемат необходимите мерки за взаимодействие с учителите, родителите и педагогическите съветници.

2. Насочване към други служби.

В случаите, при които поведението на детето се отличава с изразени агресивни прояви, снижен контрол върху гнева, склонност да разрешава конфликтни ситуации с насилие е необходимо да бъде потърсено съдействие от страна на отдел „Закрила на детето“ по местоживееене.

Като първа стъпка се уведомява директора на училището, който е задължен да уведоми съответния отдел „Закрила на детето“ по местоживееене и отдела за „Закрила на детето“, на чиято територия е училището, местните комисии за БППМН, полицията и всички останали участници в мултидисциплинарния екип по силата на координационния механизъм.

В тази връзка е необходимо да бъде потърсено съдействие от страна на социалните работници от отделите „Закрила на детето“ към Дирекциите „Социално подпомагане“. Социалният работник е професионалистът, който може да проучи ситуацията, в която се намира детето, условията, при които живее, родителският капацитет и при необходимост да предприеме мерки, които да подпомогнат детето и семейството като цяло.

Механизмът е приет с решение на Педагогическия съвет с Протокол № 13/14.09.2020 г.